

*Štátné
Divadlo
Košice*

Adolphe Charles Adam

Giselle

Choreografia

Ondrej Šoth

Juraj Zubánka

Hlavný reklamný partner:

Hlavný mediálny partner:

Štátne divadlo Košice
riaditeľ Peter Himič
a
umelecký šéf baletu Ondrej Šoth
uvádzajú

Juraj Kubánka
Zuzana Mistríková
Ondrej Šoth

Giselle

I. premiéra: 13. marca 2009
II. premiéra: 14.3.2009
Historická budova Štátneho divadla Košice
sezóna 2008/2009

Juraj Kubánka • Zuzana Mistríková • Ondrej Šoth

Giselle

Námet: Henrich Heine, Théophile Gautier, Jules-Henri Vernoy de Saint-Georges

Choreografi pôvodných verzií: Jean Coralli, Jules Perrot, Marius Petipa

Hudba: Adolphe Charles Adam

Nahrávka hudby: Orchestra of the Royal Opera House, Covent Garden

Dirigent: Richard Bonyng

Libreto: Zuzana Mistríková, Ondrej Šoth

Réžia: Juraj Kubánka, Ondrej Šoth

Scéna: Marek Hollý, Ondrej Šoth

Dramaturgia: Marilena Halászová, Zuzana Mistríková

Hudobná dramaturgia: Oleksandr Khablo

Choreografia: Natália Horečná, Juraj Kubánka,
Mikhaylo Novikov, Ondrej Šoth, Liudmyla Zhytynkova

Film: Sergii Iegorov

Kostýmy: Andrej Suchanov

Fotografia a plagát: Jozef Marčinský

Inscenáciu Giselle sa jej autori rozhodli venovať
hudobnému skladateľovi Svetozárovi Stračinovi.

Osoby a obsadenie

Giselle, vidiecke dievča: Elena Chetvernaya,

Olesya Makarenko-Sevastianova, Eva Sklyarová, Yuka Ueda

Berthe, matka Giselle: Jana Hriadelová, Lyudmyla Zhytnykova

Hilarion, polovník: Jozef Marčinský, Mykhailo Novikov

Albrecht, vojvoda sliezsky: Anton Faraonov,

Sergii Iegorov, Maksym Sklyar, Andrej Suchanov

Wilfred, vojvodov sprievodca: Peter Nagy, Oleksandr Skopintsev

Princ kuronský, otec Bathidy: Oleksandr Khablo

Bathilde, princezná, Albrechtova snúbenica: Beáta Gogová

Myrtha, kráľovná víl: Lyudmyla Vasylieva, Inesa Yagolnik

Zborové tance v 1. dejstve: Obarači hrozna: Bibiana Bačová, Daryna Byshuk, Emília Czagaňová, Gabriela Gábelová, Katarína Gašpárová, Jana Hriadelová, Yuliya Chemitova, Valerya Irkaeva, Katarína Kendrová, Anastasia Kravtsova, Nataliya Bajin Litvinova, Ivana Miklošová, Adriana Vrbová, Inesa Yagolnik, Lukáš Bič, Igor Bondarenko, Kostiantyn Brandler, Anton Faraonov, Tomáš Harvan, Sergii Iegorov, Jozef Marčinský, Peter Nagy, Mykhailo Novikov, Peter Rolík, Maksym Sklyar, Oleksandr Skopintsev, Oliver Stasinszký, Andrej Suchanov

Šľachta: Bibiana Bačová, Emília Czagaňová, Gabriela Gábelová, Anastasia Kravtsova, Františka Vargová, Lukáš Bič, Pavol Hrehorčák, Martin Pižga, Peter Rolík, Oliver Stasinszký

Zborové tance v 2. dejstve: Víly: Bibiana Bačová, Daryna Byshuk, Emília Czagaňová, Gabriela Gábelová, Katarína Gašpárová, Jana Hriadelová, Yuliya Chemitova, Elena Chetvernaya, Valerya Irkaeva, Katarína Kendrová, Anastasia Kravtsova, Nataliya Bajin Litvinova, Olesya Makarenko-Sevastianova, Ivana Miklošová, Eva Sklyarova, Yuka Ueda, Lyudmyla Vasylieva, Adriana Vrbová, Inesa Yagolnik

„V regióne Rakúska majú legendu o tancujúcich lesných žienkach známych ako „Vily“. Vily sa stávajú mladé nevesty, ktoré smrť zastihla ešte pred svadbou. Nešťastné mladé stvorenia nemôžu nájsť pokoj, ich mŕtve srdcia a telá sú plné neodolateľnej túžby tancovať, ktorú nemohli v živote uspokojiť. Zjavujú sa o polnoci a beda mládenkovi, ktorý na ne natrafí. Vezmú ho do nespútaného, nekonečného kola a utancujú ho k smrti. V svadobnom rúchu, s vienkami a vejúcimi stužkami na hlavách, s trblietavými prsteňmi, tancujú Vily v mesačnom svite ako elfovia. Ich tváre, biele ako sneh, sú mladé a nádherné; ich radostný smiech vzbudzuje hrôzu, ich vlúdnosť je diabolská, vábia silnou túžbou a skrytým príslubom - sú neodolateľné.“

(Henrich Heine: O Nemecku, 1835)

Úryvok z Heineho diela o slovanskej legende – éterických vílach, sa stala inšpiráciou k libretu jedného z najslávnejších romantických baletov. Francúzsky básnik, spisovateľ a kritik Théophile Gautier inicioval vznik Giselle na počesť baleríny Carlotty Grisi. O impulze k jeho prvému baletu napísal vtedy Heinemu: *„Môj drahý Henrich Heine, keď som listoval pred niekoľkými týždňami Vaším nádherným dielom De l'Allemagne, objavil som čarovnú pasáž (to sa stáva, keď človek náhodne otvorí knižku). Bola to časť, kde hovoríte o príznakoch v bielych, večne navlhnutých rúchach, o bytostiach, ktorých hodvábné nôžky zanechávajú stopy na stropoch svadobných siení, o snehobielych Vylach tancujúcich nelútočný valčík celučičkú noc a o všetkých tých rozkošných zjaveniach, ktoré možno stretnúť na úpätiach Harzu a brehoch Ily, ponorených do trblietavého svitu nemeckej nočnej luny – a povedal som si „z toho by sa dal spraviť krásny balet!“.* V návale nadšenia som dokonca vzal veľký list čistého papiera a nadpísal ho VÍLY, balet. Potom som sa rozosmial a papier založil bez úmyslu vrátiť sa k nemu, pretože som si povedal, že je nemožné preniesť do di-

vadelnej podoby to všetko – tú mystickú nočnú poéziu, ten vzrušujúci hrozivý svet prízrakov, všetky tie javy z legend a balád, ktoré majú tak málo spoločného s tým, čo poznáme. V ten večer som v Opere, s hlavou ešte stále plnou nápadov, stretol duchaplného muža, ktorý prišiel na to, ako Cazottovho Zamilovaného diabla, plného fantázie a zmien nálad, preniesť do podoby baletu. (...) Porozprával som mu legendu o vílach. O tri dni bola Giselle napísaná a prijatá Operou. Koncom týždňa mal Adolphe Adam napísanú hudbu, dekorácie boli takmer hotové a skúšky v plnom prúde...“.

Jules-Henri Vernoy de Saint-Georges, spoluautor Giselle, bol v tom čase už renomovaným divadelným autorom. Mal za sebou libretá k dvanástim baletom a osemdesiatim operám, niektoré v spolupráci s Eugenom Scribeom. Je pravdepodobne zodpovedný za prvé dejstvo Giselle, ktoré vytvára konštrukciu vzťahov a dodáva druhému dejstvu – odohrávajúcemu sa vo svete víl – silnú dramatickú zápletku. Inšpiráciou k prvému dejstvu mohla byť tiež báseň Victora Huga Les Fantômes o dievčati, ktoré zomrelo po tom, ako v bálovej sieni pretancovalo celú noc. „Priveľmi milovala tanec a to ju zahubilo“.

Adolphe Adam v čase komponovania Giselle dokončoval hudbu pre prvý celovečerný balet, v ktorom mala Carlotta Grisi vystúpiť v parížskej Opere – La Jolie Fille de Gand. Hoci skúšky už prebiehali, nebola Carlotta Grisi s titulom spokojná. Na Adamovu žiadosť spravil riaditeľ Opery Léon Pillet neobvyklú vec – odložil rozoskúšaný balet a umožnil realizovať Giselle.

Po choreografickej stránke bol za prípravu baletu zodpovedný Jean Coralli, hlavný baletný majster Opery. Part Giselle pre Carlottu Grisi staval - ako svoju prvú choreografickú prácu – Jules Perrot, bývalý tanečník a v tom čase mimo Operu pôsobiaci tanečný pedagóg. Premiéra baletu Giselle sa uskutočnila v parížskej Opere 28. júna 1841, ako prvá časť večera jej predchádzalo tretie dejstvo Rossiniho opery Mojžiš.

Dej baletu Giselle

1. dejstvo

V malej dedinke žije mladé nevinné dievča Giselle. Od detstva ju viaže priateľstvo k mladému poľovníkovi Hilarionovi. Ten už objavil v Giselle ženu, do ktorej sa hlboko zamiloval. Dievča však zmenu jeho citov stále nevníma. Do dediny prichádza vojvoda Albrecht. Nechce byť spoznaný, preto sa vydáva za vidiečana Loysa. Krásna Giselle ho veľmi zaujme a pri vzájomnom spoznávaní sa do seba zamilujú. Hilarionovi je Loys podozrivý a žiarli naňho. Snaží sa Giselle pre ním varovať, ale tá akékoľvek podozrenia odmieta. Giselle Loysa miluje a je šťastná. Vzťah Giselle s Loysom sa nepozdáva ani jej matke Berthe, ktorá sa o svoju dcéru bojí. Je hon, do dediny prichádzajú poľovníci. Z dialky ich ohlasujú lesné rohy, Loys/Albrecht sa pred nimi ukrýva. V prichádzajúcej družine sa nachádza mladá šľachtičná, dcéra Princa kuronského. Dedinčania sa cítia poctení návštevou jej i princa samotného a pripravia slávnosť. Po odchode spoločnosti sa znovu objavuje Loys. Giselle v jeho prítomnosti žiari. Prichádza však Hilarion, ktorý našiel Albrechtov skrytý meč a obviňuje ho z klamstva. Giselle odmieta veriť, že by ju muž, ktorého miluje, klamal. Vracia sa však poľovnícka družina. Vychádza najavo, že šľachtičná Bathilde je Loysovou - resp. Albrechtovou snúbenicou. Giselle berie Albrechtov meč a siaha si na život.

2. dejstvo

Hilarion žiali nad láskou, o ktorú prišiel skôr, ako mohla byť opätovná. Stretáva v lese poľovnícku družinu, ktorú sa snaží varovať. Miesto je nebezpečné, zjavujú sa na ňom duchovia - víly - nevesty, ktorým bolo sľúbené manželstvo a snúbenec ich zradil. Za svoju urážku vyhľadávajú pomstu. Utancujú každého muža, ktorý im náhodne skríži

cestu. Hilarion odvádza poľovníkov preč. Zjavuje sa Giselle. Mirthe, kráľovná víl ju víta v kráľovstve, do ktorého bude čoskoro patriť. Zúfalý Albrecht blúdi lesom. V jednej chvíli sa pred ním zjaví Giselle. Albrecht nemôže veriť svojim očiam. Prosi o odpustenie. Zradená Giselle Albrechta stále miluje. Odpúšťa mu a odvádza ho z nebezpečného miesta. Hilariona prenasledujú víly. Naženú ho do pasce a rozkrúčia smrtiaci kolotoč tanca. Po tom, ako jeho telo vhodia do blízkeho jazera, obkolesia víly Albrechta. Opäť sa rozkrúca hrozivý kolotoč. Giselle sa však Albrechta snaží ochrániť pred ostatnými vílami. Keď začne vychádzať slnko, víly sa vytrácajú. Giselle zachránila Albrechtovi život. Nepremenila sa na vílu, pretože sa - na rozdiel od ostatných ohrdnutých neviest - nestala otrokyňou nenávisti a túžby po pomste. Giselle môže konečne nájsť svoj pokoj. V sprievode Wilfreda prichádza Bathilda. Hľadá svojho snúbenca Albrechta. Giselle sa s Albrechtom lúči. Zbadá Bathildu a oznamuje jej, že Albrecht je zachránený a voľný. Giselle sa vytráca. Pohreb Giselle. K hrobu prichádza zúfalý Albrecht. Nedokáže bez Giselle žiť. Chce zostať navždy s ňou...

Nové uvedenie Giselle v Košiciach

Neodmysliteľnou súčasťou repertoáru baletu štátneho divadla v Košiciach pod vedením Ondreja Šotha sú popri autorských inscenáciách významné klasické baletné tituly. Od roku 2005 začal Šoth programovo pripravovať inscenácie klasického repertoáru s cieľom priniesť divákovi popri vysoko profesionálnom interpretačnom umení nový pohľad na notoricky známe balety. Spoločným menovateľom ich nového spracovania je pátranie po pôvodných literárnych, hudobných a choreografických podkladoch a zámeroch autorov a snaha preniesť sa cez desaťročia inscenačných tradícií ku koreňom daného titulu.

Po Labuťom jazere, ktoré malo premiéru v roku 2005 a o dva roky neskôr uvedenom Luskáčikovi, siahol Šoth po jednom z vrcholov romantického baletu. Giselle nesie v sebe možnosť predstaviť dve úplne rozdielne prostredia, zdôraznením ich rozdielov posilniť základný princíp romantického umenia – kontrast medzi krásou a ošklivosťou, láskou a nenávisťou, snom a skutočnosťou, medzi svetom víl a vidieckym prostredím. I to, že inšpiráciou k vzniku Giselle bola Henrichom Heinem opísaná slovanská legenda, viedlo Šotha k prizvaniu nestora ľudového tanečného umenia Juraja Kubánku. Vďaka nemu získalo prvé dejstvo Giselle – odohrávajúce sa v dedinskom prostredí – zemitosť a plnokrvnosť, ktorá v tradičných inscenáciách prítomná nie je. Druhé dejstvo postavil Šoth v spolupráci s odborníkmi na klasický romantický tanec nanovo, so zámerom sprehľadniť – pri zachovaní rukopisu tohto žánru – situácie a vzťahy a posilniť tak pôvodné motívy libreta.

Slovanskosť, ktorá je v pôvodnom librete prítomná nielen základným motívom víl, ale tiež v jeho výtvarných a inscenačných prvkoch, inšpirovala nie len Šotha k spolupráci s Jurajom Kubánkom, ale tiež autorov inscenácie k tomu, že sa ju rozhodli venovať hudobnému skladateľovi Svetozárovi Stračinovi, vďaka umeniu ktorého je odraz ľudovej hudby prítomný nie len v profesionálnej hudobnej literatúre, ale aj v dielach zlatého fondu slovenskej filmovej a televíznej tvorby.

Romantizmus - križovatka vo vývoji baletu

Rozporuplné chápanie pojmu romantizmus je pravým dôvodom obrazného porovnania s križovatkou. Je romantizmus len ďalšou z cyklických vln vývoja spoločnosti? Je len stavom duchovnej orientácie spoločnosti? Alebo je aj školou nového tvorivého vyjadrenia či novej metodológie samotnej tvorby? Nachádzame sa na križovatkke početných alternatív jeho interpretácie a o to viac vnímame jeho význam.

Vznik romantizmu má zákonité politicko-spoločenské dôvody. V prvej polovici devätnásteho storočia má tento umelecký fenomén v jednotlivých krajinách Európy rozmanité krivky vývoja. Spoločným menovateľom je pocit rozčarovania zo straty ideálov revolučného a utopického hnutia, degradácia „vysokých“ pojmov *sloboda* a *rovnosť* na paródii demokracie. Spoločenské a politické udalosti našli rezonanciu v intelektuálnom a umeleckom prostredí. Na nešťastný chod udalostí spomínanej doby odpovedal romantizmus intelektuálnym bohatstvom literárnej, výtvarnej, hudobnej, divadelnej a tanečnej tvorby. Dejiny sa stali inšpiratívnym prameňom a odraz našli v dielach Lamartina, Chatobrianda, Huga, lorda Byrona, hudbe Berlioza, Aubera, Schumanna, Chopina, Liszta, obrazoch Delacroixa a Géricoulta a okrem iného aj vo vývoji baletu, ako špecifickej formy tanečného umenia. Charakteristické znaky umenia romantizmu sú spoločné, stoja na princípe úniku pred realitou do imaginárneho alebo spoetizovaného sveta. Romantizmus prináša bolestivé pocity beznádeje, znaky „*mal du siècle*“ – napríklad v podobe utrpenia mladého Werthera. Romantizmus zaujíma protikladnú postojku klasicizmu, jeho stredobodom sa stáva jednotlivec a jeho konanie, podnietené vášnivou, imaginárnou citovou podstatou. Na rozdiel od rigidných pravidiel a dogiem klasicizmu, prináša romantizmus pre umelca absolútnu tvorivú slobodu. Balet získal v romantizme nový obsah, novú formu, nové pravidlá a novú estetiku.

Za počiatok romantizmu v baletе sa považuje premiéra *Sylfide* (*La Sylphide*) 12. marca 1832. Sylfida – i vďaka jej prvému choreografovi

Filippovi Taglione a prvej predstaviteľky hlavnej postavy Marii Taglione – znamená významný evolučný posun smerom k baletu akcie, situácie, mizanscény. Zároveň v sebe nesie všetky princípy, ktoré boli neskôr pomenované ako znaky romantizmu v baletе. Úsilie o plastické vyjadrenie obsahu diela viedlo k hľadaniu efektného spojenia básnickej myšlienky a tanečnej podoby. Bol to odkaz veľkých reformátorov baletu predromantického obdobia - Salvatore Viganò, Carlo Blazis, Martin Porst, Johann Feuzl, Filippo Taglione, Jean Coralli, Jean-Luis Aumer, Charles-Luis Didelot, Pierre Gargel, Jean-Georges Noverre, Luis Duport.

Nové témy romantizmu si vyžiadali aj novú formu technického prevedenia tanca, úpravu pohybového „slovníka“. Vznikol úspornejší dialóg medzi pantomímou a tancom, významne sa odlišili interpretačné roviny mužského a ženského tanca. Do popredia vystupuje tanečnica na špičkách „*sur la pointe*“, čím sa ešte zosilňuje ilúzia jej „neskutočnosti“ a zvyrazňuje sa rozpor medzi reálnym svetom a svetom fantázie. Libretá k baletom sa písali pre konkrétnu hlavnú predstaviteľku. Osobné zámeno ONA sa stalo ústredným motívom. Balety dostávali ženské mená (*Ondina, Giselle, Gitana, Alma...*). V deji sa vytvárali veľké plochy pre sóla balerín, kým partneri sa stali len sekundárnymi epizódami. Spomínaný „kult balerín“ postúpil tak ďaleko, že premiéra baletu *Pas de quatre* v Londýne v 1845 sa stala manifestáciou virtuozity a osobitnej typológie veľkých predstaviteľiek romantizmu: Marie Taglione, Fanny Cerrito, Carlota Grissi a Lucile Grahn. Reformátorský zásah prekonal aj baletný kostým. Biela farba sa stala spoločným menovateľom baleríny a jej partnera. Tvar oblečenia balerín - úzky, predĺžený korzet vrchnej časti šiat – je asociáciou obráteného kvetu ľalie. Divadlá priniesli „technický zázrak – *élévation*“ postavy v divadle sa vedeli vznášať, lietať...

„Kult balerín“ bol však založený aj na nesmierne poctivej snahe tanečník o technickú dokonalosť ich interpretačného umenia. Len maximálne tréningové zaťaženie bolo zárukou dokonalého prevedenia

nia. Léandre Vaillat v knihe *La Taglioni alebo život tanečnice*, vydané v roku 1942 v Paríži, zverejnil dôverné priznanie svetovej baleríny: „Ani v obdobiach vrcholného úspechu som nezanedbávala technickú prípravu. Robila som tisíce a tisíce drobných cvikov aby som istotu určitej podoby dokonalosti“. Mimo študovania nového repertoáru trval technický tréning tanečníc šesť hodín denne. Jednotlivé cvičenia boli zamerané na kvalitu práce nôh, stabilitu v pózach, istotu odrazu, kvalitu skoku a mäkkosť dopadu. Harmónia estetického pohybu a čisté technické prevedenie boli sprievodným znakom veľkých mien romantizmu a kritika často nadšene odmieňala ich výkony. Mená slávnych interpretov zatienili rovnako významné postavenie tvorcov – choreografov, ktorí by si istotne zaslúžili rozsiahlejší rozbor a vďaka za profesionálnu orientáciu a koncepčné vedenie tanca. Chýbajú nám hodnotenia jednotlivých inscenácií, dokumentácia činnosti choreografov v ich významných životných obdobiach.

Giselle nám čiastočne podala svedectvo o práci dvoch popredných choreografov Julesa Perrota a Jeana Coralliho. Veľa toho však ostáva nezdokumentovaného. Medzi nemnohé informačné zdroje patrí publikácia *La Sténochoréographie, ou Art d'écrire promptement la danse* (1852) z pera choreografa Arthura Saint-Léon. Ide o prvý zápis choreografií, ktorý nepopisuje len kroky, ale aj pohyby rúk, tiel a hlavy. Choreograf August Bournonville, ktorý pozdvihol tanečné umenie v Dánsku na svetovú úroveň, rovnako zanechal nasledovným generáciám svedectvo v publikácii *Novoročný dar pre milovníkov tanca* (1829) a v pamätiach *Môj divadelný život* (1848).

Romantizmus priniesol množstvo impulzov k rozvoju tanečného umenia. Z viacerých romantických baletov sa zachovali len úryvky. Iné – Sylfida, Giselle, Esmeralda, Korzár, Dievča z Dunaja... – sú napriek dnešnej obrovskej studnici divadelnej a tanečnej dramatickej literatúry stále významnými titulmi na repertoári divadiel celého sveta.

Marilena Halászová

Szinopszis

I.felvonás

Egy kicsi faluban lakik Giselle, a fiatal ártatlan leány. Gyermekkora óta barátságban áll Hilarionnal, a fiatal vadásszal, aki már felfedezte Giselleben a nőt és mélyen bele is szeretett. De a lány még mindig nem veszi észre a fiú érzelmeinek átalakulását. Albrecht herceg érkezik a faluba. Azt akarja, hogy ne ismerjék fel, ezért parasztruhát ölt, Loysnak adja ki magát. A gyönyörű Giselle felkelti érdeklődését és a kölcsönös ismerkedésnél egymásba szeretnek. Hilarion számára Loys gyanús és féltékeny rá. Igyekszik Gisellel figyelmeztetni, de az minden gyanút elutasít. Giselle szerelmes Loysba és boldog. Giselle és Loys kapcsolata a lány anyjának sem tetszik, aki félti leánygyermekét. Vadászat van, a faluba vadászok érkeznek. A kürtök már távolból jelzik az érkezésüket, Loys/Albrecht bujkál előlük. Az érkező csapatban ott van egy fiatal nemes kisasszony, a kurlandi Herceg lánya. A falusiak megtisztelve érzik magukat a kisasszony és a herceg látogatásával, és ünnepséget rendeznek. Miután a társaság elmegy, ismét megjelenik Loys. Giselle sugárzik a jelenlétében. Azonban Hilarion érkezik, aki megtalálta Albrecht elrejtett kardját és hazugsággal vádolja őt. Giselle nem hajlandó elhinni, hogy a férfi, akit szeret, hazudik. Azonban visszatér a vadásztársaság. Kiderül, hogy Bathilde nemes kisasszony Loys – illetve Albrecht menyasszonya. Giselle fogja Albrecht kardját és saját életére tör.

II.felvonás

Hilarion bánkódik a szerelem fölött, mely hamarabb elmúlt, mintsem viszonzva lehetett volna. Az erdőben találkozik a vadászcsapattal, akiket figyelmeztetni próbál. A hely veszélyes, szellemek – tündérek – menyasszonyok jelennek meg ott, akiknek házasságot ígértek, de a vőlegényük elhagyta őket. Bukásukért a bosszúra

szomjaznak. Minden egyes férfit, aki véletlenül útjukba vetődik, halálba táncoltatnak. Hilarion elvezeti innen a vadászokat. Megjelenik Giselle. Mirtha, a tündérek királynője fogadja őt a királyságban, melybe hamarosan ő is tartozni fog. A kétségbeesett Albrecht bolyong az erdőben. Az egyik pillanatban megjelenik előtte Giselle. Albrecht nem hisz a saját szemének. Bocsánatért könyörög. Az elárult Giselle még mindig szereti Albrechtet. Megbocsát neki és elvezeti a veszélyes helyről. Hilariont a tündérek követik. Csapdába csalják, és szédítő haláltáncba kezdenek. Miután testét a közeli tóba dobják, Albrechtet veszik körbe. Ismét őrült tánc kezdődik. Giselle azonban

igyekszik megvédeni Albrechtet, fel-felváltja őt az ördögi táncban, hogy a férfi közben pihenhessen. A kezdődő napfelkelténél a tündérek lassan eltűnnek. Giselle megmentette Albrecht életét. A lány nem változott tündérré, mivel – a többi elutasított menyasszonnyal ellentétben – nem vált a bosszú és a gyűlölet rabszolgájává. Giselle végre meglegelheti nyugalmát. Wilfred kíséretében érkezik Bathilde. A vőlegényét, Albrechtet keresi. Giselle búcsúzkodik Albrechtől. Észreveszi Bathildét és közli vele, hogy Albrecht megmenekült és szabad. Giselle eltűnik. Giselle temetése. Az egész falu eljött, hogy elbúcsúzzon tőle. A sírnál megjelenik a kétségbeesett Albrecht. Nem tud Giselle nélkül élni. Örökre vele akar maradni...

Scheme

1st part

There is a young naive girl called Giselle living in the small village. She has been in a deep friendship with the young hunter Hilarion, since she was little. He already found a woman in her, who he has fallen in love with. The girl does not see it that way. Duke Albrecht is coming to the village. He does not want people to know him, so he poses as one of the villagers called Loys. Beautiful Giselle captures his attention and after getting to know each other they both fall in love. Hilarion gets suspicious of Loys and is really jealous of him. Immediately tries to warn her, but she refuses any kind of suspicion. Giselle loves Loys and is really happy, but their relationship is not approved even by Giselle's mother Bertha, who is afraid of her daughter. There is a hunt and many hunters are coming to the village by the noise of french horns. Loys/Albrecht is hiding from them. Young noblewoman, daughter of prince of Kuron, is in the coming group too. The villagers feel honoured by such a visit of her and prince and they prepare the feast. After they all leave Loys comes back on the scene. Giselle shines up in his presence. Hilarion comes too, shows Albrecht's sword that he found and accuses him of dishonesty and lying. Giselle can not believe that the man she loves would lie to her. The group of hunters is coming back in that moment and you find out that the noblewoman Bathilde is supposedly Loys's (Albrecht's) fiance. Giselle takes Albrecht's sword and tries to kill herself.

2nd part

Hilarion can not get over the loss of the love he lost even before she could love him back. He meets the group of hunters in the forest and tries to warn them. The place is scary with lots of ghosts- nym-

ph-brides, who were promised to be married and then left behind by their spouses. They take revenge for being dishonoured. They dance with every man that crosses their way. Hilarion takes all hunters away. Giselle comes upon the scene. Mirthe, the queen of the nymphs welcomes her in the kingdom she will soon belong to. Brokenhearted Albrecht wanders around the forest while he sees Giselle for a second. he can not believe his eyes and asks for forgiveness. Poor Giselle still loves Albrecht so she forgives him and takes hm to the safe place. Hilarion is chased away by other nymphs in a deadly merry-go round dance. After he is dead they throw his body to the nearly lakew and go to find Albrecht. The scary merry-go round is danced by them but Giselle tries to save Albrecht by dancing instead of him while he rests. When the sun starts to come up the nymphs fade away. Giselle saved Albrecht`s life and did not become nymph like the other ones because she fought against revange and hatred. She can finally find her peace. Bathilda comes following Wilfred. She is looking for her fiance Albrecht while Giselle says good bye to him. She sees Bathilda and tells her that now he is saved and free. Giselle fades away. Giselle`s funeral. The whole village comes to say good bye to her. Desperate Albrecht comes to the tomb. He cannot live without her, he wants to stay with her forever...

Juraj Kubánka, tanečník, choreograf, umelecký vedúci a režisér

Juraj Kubánka sa narodil 31. októbra 1928 v obci Turie pri Žilíne. Pochádza z učiteľskej rodiny. Jeho matka Bronislava Kubánková, rod. Macková bola dušou miestneho kultúrneho diania. V roku 1932 založila folklórnu skupinu (dnešná Sliachanka), viedla ochotnícke divadlo, v 1949 založila detský folklórny súbor Sliachanček. Vychovala viaceré významné osobnosti slovenského folklóru.

Juraj Kubánka bol slovenským ľudovým umením obklopený od malička. Po maturite v roku 1947 odišiel do Bratislavy študovať medicínu. Už o rok ho však vystúpenie folklórneho súboru Živena inšpirovalo k založeniu študentskej tanečnej skupiny Odzemkári. Spojením Odzemkárov so Živenou, jej speváčkou skupinou vedenou Ľubou Bakovou a so spevokolom Lafranconi vznikol v roku 1949 Vysokoškolský folklórny súbor, premenovaný neskôr (na návrh Ľuby Bakovej) na Lúčnicu. V tom istom roku ponúkol Kubánkovi umelecký šéf novovzniknutého SLUK-u profesor Pavol Tonkovič profesionálnu spoluprácu a tá dostala napokon prednosť pred štúdiom medicíny. Pani Kubánkovej, znepokojenej rozhodnutím syna opustiť štúdium, napísal vtedy Karol L. Zachar: „lekárov bude dosť, ale lekárov ľudských duší a srdc bude vždy veľký nedostatok“. v SLUK-u pôsobil Kubánka až do odchodu do dôchodku v roku 1993. Za toto obdobie sa zo SLUK-u stalo jedno z najprestížnejších československých umeleckých telies, ktoré obdivovali diváci od Latinskej Ameriky až po Japonsko.

Umelecká práca Juraja Kubánku zahŕňa doteraz okolo 250 tanečných diel, menších, väčších i celovečerných. Hoci je jeho umelecká dráha najdlhšie spojená so SLUK-om, zásadne ovplyvnil viaceré ďalšie telesá: nemecký Srbský ľudový súbor v Bautzene, poľský štátny súbor Śląsk, ale aj Lúčnicu, PULS či Československý štátny súbor piesní a tancov.

Choreografický rukopis a poetika tanečných kompozícií Juraja Kubánku je charakteristická nebývalou priestorovou kresbou, mierou štylizácie pôvodného materiálu, bohatosťou tanečných motívov, so širokým tematickým záberom a javiskovou atmosférou. Jeho emocionálne veľmi silné javiskové „príbehy“ majú zároveň rozmer nádherného výtvarného diela.

Neodmysliteľnou súčasťou jeho choreografickej tvorby je spolupráca s filmom, televíziou či divadlami: Filmové štúdio Koliba (Rodná zem, 1954; filmová adaptácia opery J. Cikkera Jánošík, 1987), STV (Tanečné miniatúry, Harmonia pastoralis), SND (Krútnava, 1952), ale aj Štátne divadlo Košice, Divadlo Romathan či Divadlo bratov Mrštíkovcov v Brne. V Nemecku spolupracoval aj s Vojenským súborom E. Wienarta, Berliner Tanzensemble a v nemecko-srbskom divadle v Bautzene realizoval muzikál Krabat. Podieľal sa aj na vzniku prvého legendárneho programu Laterny magiky režiséra Alfreda Radoka a scénografa Jozefa Svobodu pre EXPO 1958 v Bruseli.

V roku 1966 mu - spolu s Hedou Melicherovou - udelili titul zaslužilý umelec. Stali sa prvými laureátmi z oblasti scénického ľudového tanca. v roku 2008 mu prezident Ivan Gašparovič prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy.

V roku 2005 vyšla spomienková kniha Juraja Kubánku Návraty do nenávratna, ktorej súčasťou sú záznamy jeho choreografií pre SĽUK vytvorených v období 1954 až 1988 a filmový portrét tohto významného folklórneho choreografa režiséra Mátyása Priklera.

„Úsilím mojej umeleckej práce bolo a je objavovanie a spoznávanie folklórnych prejavov tak tanečných, ako aj hudobných, výtvarných a zvykoslovných, na ich základe vytvárať nové umelecké formy nesúce vysoké estetické a morálne kvality - učiť ich majstrovsky interpretovať a tým pomáhať sprostredkovať súčasnej pospolitosti výpoveď o dávných kultúrnych koreňoch jej bytia. Teda pomáhať jej odpovedať na otázku odkiaľ sme a kam patríme.“ (In: Juraj Kubánka, Návraty do nenávratna, Perfekt, Bratislava 2005).

„...nevstupuj bez túžby vidieť niečo krásne...

Je to nápis, ktorý sa skvie na jednom z parížskych kostolov. Mňa naň upozornil jeden slovenský pán farár, ktorý sa staral o Slovákov žijúcich v Belgicku. A tento nápis ma tak zaujal, že transformovaným spôsobom sa stal akýmsi mojim životným krédom pri cestách za spoznávaním slovenskej ľudovej piesne...”

Svetozár Stračina sa narodil 3. decembra 1940 v Turčianskom Svätom Martine. Svojou tvorbou, inšpirovanou najmä slovenským ľudovým umením, sa zaradil medzi najvýznamnejšie osobnosti slovenskej hudobnej kultúry druhej polovice dvadsiateho storočia. Od roku 1955 študoval na Štátnom konzervatóriu v Bratislave hru na akordeón a kompozíciu, v štúdiu pokračoval na Katedre hudobnej vedy na filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Počas vysokoškolských štúdií začal písať prvé scénické hudby pre Divadlo poézie, Divadlo obrazov a Divadlo pantomímy, ktoré boli v tom čase miestami „avantgardného“ hľadania nových výrazov v umení.

V roku 1961 sa stal členom orchestra umeleckého súboru Lúčnica a na podnet choreografa Štefana Nosála skomponoval hudbu k prvým spoločným dielam. Bol to úvod tridsaťročnej spolupráce. Život a dielo Svetozára Stračinu sú neodlučiteľne späté nielen s Lúčnicou a Štefanom Nosálom, ale i SLUK-om a choreografom Jurajom Kubánkom.

Významná časť jeho tvorby sa viaže k filmu a televízii. Jeho najstabilnejším režijným partnerom bol Martin Ťapák. Svetozár Stračina dal nezameniteľnú tvár mnohým filmom a inscenáciám (*Pacho, hybský zbojník; Popolnár najväčší na svete; Nevesta hôľ; Rysavá jalovica; Noční jazdci; Sváko Ragan...*).

Samostatnú kapitolu tvorí spolupráca Svetozára Stračinu s rozhlasom. Viaceré kompozície pre medzinárodnú rozhlasovú súťaž Prix de musique folklorique de Radio Bratislava patria medzi najprogressívnejšie a najúspešnejšie (*Starie oravské nuoti; Zabudnuté tance s Pohronia; Ej, láska nestála; Reč pastierska; Music for tape...*).

Skladateľ, ktorého osobnosť je charakterizovaná slobodomyselnosťou, priateľskosťou a toleranciou, nevšednou zodpovednosťou a pracovitosťou, do písal partitúru svojho života 26. februára 1996.

Partneri:

Mediálni partneri:

Bulletin Štátneho divadla
Sezóna 2008/2009

Zodpovedný redaktor: Mgr. Peter Himič

Zostavili: Mgr. Zuzana Mistríková a doc. Marilena Halászová

Grafický návrh prednej strany a foto: Jozef Marčinský

© 2009 Štátne divadlo Košice

email: sdke@sdke.sk

www.sdke.sk

Štátne divadlo Košice – štátna príspevková organizácia
v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR.

